

Protocol voor

Vermoeden van huiselijk geweld, mishandeling, verwaarlozing en seksueel misbruik

Als ze als kind

*Als ze als kind niet altijd zo stil had hoeven zijn
had ze vandaag misschien het hoogste lied gezongen
Als ze als kind niet altijd zo alleen had hoeven zijn
had ze vandaag misschien al lang iemand gevonden.*

*Als ze als kind niet altijd zo bang had hoeven zijn
had ze vandaag misschien van iemand durven houden
Als ze als kind niet altijd zo 'n puinhoop had gezien
had ze vandaag misschien kastelen kunnen bouwen.*

*Als ze als kind de warmte van de zomer had gekend
was die warmte in haar winter nooit verloren
Als ze als kind de warmte van een nest had gekend
had het haar hele leven lang niet zo gevroren.*

*Als ze als kind niet al zo oud had hoeven zijn
had ze vandaag nog een kinderlied gezongen
Als ze als kind gewoon een kind had kunnen zijn
was ze vandaag als kind opnieuw begonnen.*

Liselore Gerritsen (Uit: Oktoberkind, 1984)

Inhoudsopgave

Voorwoord	pagina 3
Wat is kindermishandeling?	pagina 4
Stroomdiagram	pagina 5
Stappenplan	pagina 6
Fase 1: de leerkracht heeft een vermoeden	pagina 7
Fase 2: de leerkracht bespreekt zijn onderbouwde vermoeden in een overleggroep	pagina 9
Fase 3: het uitvoeren van het gemaakte plan van aanpak	pagina 11
Fase 4: de beslissing	pagina 15
Fase 5: evaluatie	pagina 17
Fase 6: nazorg	pagina 19
Bijlagen:	
Bijlage 1: Observatiepunten	pagina 21
Bijlage 2: Signalenlijst huiselijk geweld/ kindermishandeling	pagina 22
Bijlage 3: Format voor het ontwikkelen van een sociale kaart	pagina 24

Voorwoord

Protocol kindermishandeling

Dit protocol geeft richtlijnen in signaleren en handelen bij (een vermoeden van) kindermishandeling.

Waarom een protocol?

Een protocol kindermishandeling geeft antwoord op vragen als: Wat kan je doen als je je zorgen maakt over een kind? Wanneer spreek je van kindermishandeling? Waar moet je opletten? Wat kun je doen? Wie is waarvoor verantwoordelijk? Hoe kan je met een situatie omgaan als het onveilig voelt? Bij wie kun je terecht? Kun je anoniem melden? Hoe ga je in gesprek met ouders¹?

Bij (een vermoeden van) kindermishandeling is het belangrijk dat op zorgvuldige en eenduidige wijze gehandeld wordt. Een protocol kindermishandeling biedt houvast in het maken van keuzes.

Meldcode kindermishandeling

Dit protocol onderschrijft de uitgangspunten van de meldcode² als gedragscode in het signaleren en handelen bij een vermoeden van kindermishandeling.

Hoe werkt dit protocol?

Het stroomdiagram op pagina 5 geeft een overzicht van de te nemen stappen. Deze stappen worden alle toegelicht. Voor de namen van de personen die voorkomen in het stroomdiagram verwijzen we naar het beleid leerlingenzorg.

In de bijlagen van dit protocol staat aanvullende informatie over signaleren, gespreksvoering en relevante instellingen.

Rechten van het kind

In dit protocol wordt uitgegaan van de Verklaring van de rechten van het kind zoals opgesteld door de Verenigde Naties in 1959. Nederland heeft deze verklaring ondertekend.

Het recht van kinderen om in een veilige omgeving op te groeien, blijft echter een recht dat niet voor elk kind in dit land vanzelfsprekend is. Dit protocol beoogt een bijdrage te leveren aan het vroegtijdig signaleren en adequaat handelen in dergelijke situaties.

Daarbij wordt in dit protocol het uitgangspunt gehanteerd dat het **belang van het kind voorop staat**. Ook indien een situatie van belangentegenstelling tussen ouder en kind ontstaat.

¹ Met ouder wordt in dit protocol ook opvoeder of verzorger bedoeld

² Meldcode kindermishandeling (2002), P.A.C.M. Baeten, NIZW Utrecht; www.kindermishandeling.info

Wat is kindermishandeling?

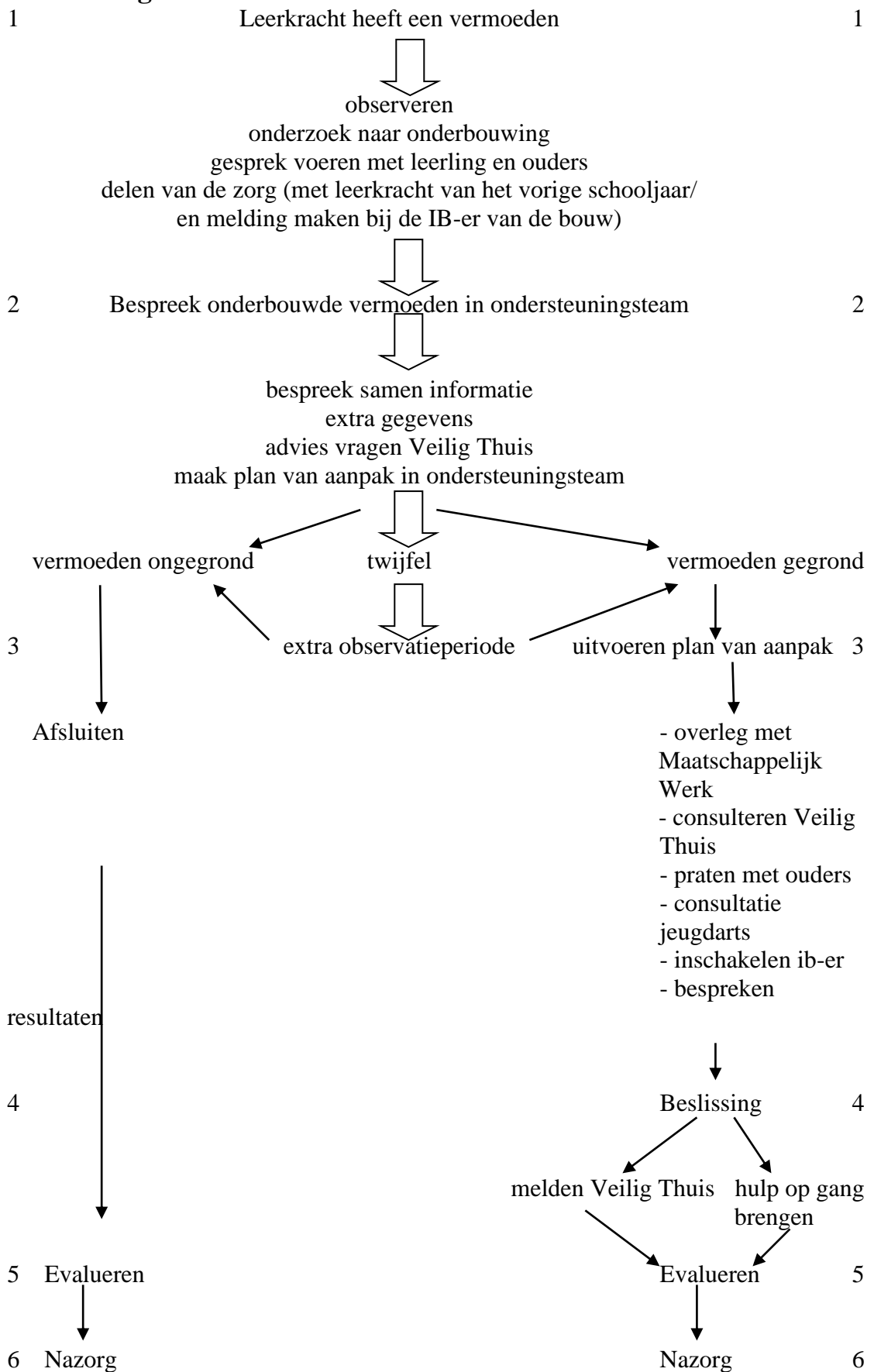
Onder kindermishandeling wordt verstaan:

“Elke vorm van voor de minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen waaronder ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel” (Wet op de jeugdhulpverlening in verband met de Advies- en Meldpunten Kindermishandeling)

De definitie omvat verschillende vormen van kindermishandeling:

- 1 *Lichamelijke mishandeling:*
Het toebrengen van verwondingen zoals kneuzingen, blauwe plekken, snij-, brand- of schaafwonden, botbreuken, hersenletsel. Deze verwondingen kunnen ontstaan door slaan, schoppen, knijpen, door elkaar schudden, branden, snijden, krabben, verstikking, vergiftiging.
- 2 *Lichamelijke verwaarlozing:*
Aan het kind onthouden wat het voor zijn lichamelijke gezondheid en ontwikkeling nodig heeft, zoals goede voeding, voldoende kleding, voldoende slaap, goede hygiëne en benodigde medische verzorging.
- 3 *Psychische of emotionele mishandeling:*
Stelselmatig vernederen, kleineren, pesten, bang maken, bedreigen met geweld, achterstellen, het verbieden met anderen om te gaan, eisen stellen waaraan het kind niet kan voldoen.
Ook getuige zijn van huiselijk geweld valt hieronder.
- 4 *Psychische of emotionele verwaarlozing:*
Aan het kind onthouden wat het voor zijn geestelijke gezondheid en ontwikkeling nodig heeft: aandacht, respect, veiligheid, scholing, contact, warmte, liefde, genegenheid en bevestiging.
- 5 *Seksueel misbruik:*
Seksuele handelingen met of bij het kind, die niet passen bij leeftijd of ontwikkeling, of seksuele handelingen waaraan het kind zich niet kan onttrekken.
Dit gaat van het betasten van het lichaam tot verkrachting en komt voor bij kinderen van alle leeftijden. Ook het tonen van pornografisch materiaal aan een kind valt onder seksueel misbruik.

Stroomdiagram

Stappenplan bij een vermoeden van Huiselijk geweld/kindermishandeling

VERMOEDEN

Fase 1: de leerkracht heeft een vermoeden

- observeren
- onderzoek naar onderbouwing
- delen van de zorg met de IB-er van de bouw
- informeren Hoofd Onderwijs en Zorg

OVERLEG

Fase 2: de leerkracht spreekt zijn onderbouwde vermoeden in een overleggroep

- de overleggroep bestaat uit de leerkracht, één van de IB-ers en het Hoofd Onderwijs en Zorg
- bespreken informatie
- (eventueel) extra gegevens
- plan van aanpak
- overwegen om het team/directeur te informeren

PLAN VAN AANPAK

Fase 3: het uitvoeren van het gemaakte plan van aanpak

- Bespreken met maatschappelijk werk of ondersteuningsteam
- consulteren Veilig Thuis
- praten met de ouders (leerkracht) indien wenselijk met de IB-er van de bouw, in ernstige situatie kan ook het Hoofd Onderwijs en Zorg aansluiten.
- Onderzoek/consultatie jeugdarts
- Huisbezoek (pedagogisch medewerker)
- mogelijk inschakelen van consultant Plein013 of medewerker uit de jeugdhulpverlening
- bespreken van de resultaten

BESLISSEN

Fase 4: beslissing

- hulp op gang brengen
- melden bij Veilig Thuis of uitsluitend in crisissituaties melden bij: - de politie of de Raad voor de kindbescherming

EVALUATIE

Fase 5: evalueren

- de overleggroep/ondersteuningsteam evalueert en stelt zonodig bij

NAZORG

Fase 6: nazorg

- blijft het kind volgen
- bespreken ondersteuningsteam, eventueel overleggroep bijeenroepen

Elke persoon houdt op elk moment de mogelijkheid en de verantwoordelijkheid om contact op te nemen met Veilig Thuis voor consultatie of melding.

Fase 1: de leerkracht heeft een vermoeden

De bron van het vermoeden van kindermishandeling en huiselijk geweld kan zijn:

- a** u heeft een vermoeden;
- b** iemand (bijvoorbeeld een ander kind) vertelt u een zorgwekkend verhaal over een kind uit uw klas of van uw school;
- c** een kind neemt u in vertrouwen over de eigen situatie.

Ad a/b Als u een vermoeden heeft, of een ander vertelt u een zorgwekkend verhaal over een kind uit uw klas, dan

- **observeert** u het kind gedurende een aantal dagen heel goed, let hierbij op opvallend gedrag of opmerkelijke lichamelijke signalen, zoals blauwe plekken, schaaf- of brandwonden, herhaalde botbreuken, ander letsel zoals doofheid, mank of moeizaam lopen, hoge spierspanning. Kijk ook goed naar de ouder-kind relatie (zie bijlage 2: signalenlijst);
- **noteer, zo concreet mogelijk, met datum signalen die je zelf** bij de leerling opmerkt. Dit worden uw persoonlijke aantekeningen (zie bijlage 1: observatiepunten);
- **overlegt** u met mensen die u **informatie** kunnen geven over het kind of de thuissituatie, zoals een collega, een andere leerkracht die het kind of het gezin kent, of de leerkracht die een broertje of zusje in de klas heeft, de contactpersoon van de school, de JGZ-medewerker (jeugdverpleegkundige of jeugdarts), maatschappelijk werk, consulent, pedagogisch medewerker en de ib-ers. U kunt ook de interne leerlingbegeleider vragen mee te observeren;
- blijft u aan de **vertrouwensrelatie** met het kind bouwen en voer kindgesprekken;
- bepaal een **tijdslimiet** voor deze fase (maximaal één maand).

Ad c Als een kind u in vertrouwen neemt, dan

- **luistert** u rustig naar hetgeen het kind u te vertellen heeft en reageert u niet al te emotioneel of paniekerig. U neemt het kind serieus en spreekt uw zorgen uit;
- **noteer, zo concreet mogelijk, met datum signalen** wat het kind verteld heeft. Dit worden uw persoonlijke aantekeningen;
- houdt u **contact** met het kind en vraagt ook wat het kind zelf zou willen;
- zie verder ad a/b.

Aan het einde van deze fase besluit u:

1. Het vermoeden is onterecht / ongegrond

Er is een andere reden voor het gesignaleerde gedrag. Zoek uit wat er wel aan de hand is en blijft alert.

2. Er is twijfel over / geen bevestiging van het vermoeden

U blijft nauwkeurig registreren wat u bij het kind opvalt of wat u verteld wordt. Na twee maanden bekijkt u uw aantekeningen opnieuw en wordt het kind opnieuw besproken.

3. Het vermoeden wordt bevestigd of versterkt

Dit wordt ingebracht in het ondersteuningsteam (fase 2).

Aanbevelingen fase 1: de leerkracht heeft een vermoeden

- *Vertrouw op uw intuïtie en houd dat niet voor uzelf: praat erover. U heeft tenslotte niet voor niets een niet-plus gevoel.*
- *Ga niet overhaast te werk. Wie iets wil bereiken moet zorgvuldig handelen. Betrek anderen tijdig en niet pas dan, wanneer het voor u 'zo niet langer kan': dan bent u te lang zelf bezig geweest en geeft u anderen niet de tijd rustig aan het werk te gaan.*
- *Accepteer kindermishandeling en huiselijk geweld als één van de vele mogelijke oorzaken van onverklaarbaar/ opvallend gedrag van een kind. Probeer in deze fase het beeld completer te krijgen. Speel geen politieagent: het is niet de taak van de leerkracht om spoorwerk naar de dader te doen. Ga uit van een patroon aan signalen, uitgezonden door het kind of door een derde. Blijf (het gedrag van) het kind aandachtig volgen, dat wil zeggen observeren en noteren wat je ziet en hoort, maar voorkom een uitzonderingspositie van het kind.*
- *Ga zorgvuldig om met privacy van het kind en van de ouders.*
- *Indien een kind u in vertrouwen neemt, **beloof dan nooit aan het kind absolute geheimhouding**. Beloof dat u geen volgende stap zult nemen zonder dat met het kind besproken te hebben. Steun het kind in het feit dat het zijn geheim verteld heeft. U kunt in dit gesprek doorvragen of het kind zich veilig voelt en of het zelf ook bijvoorbeeld geslagen wordt. Maak eventueel met het kind een veiligheidsplan. Daarin is opgenomen hoe het kind zich het beste in veiligheid kan brengen (bijvoorbeeld naar kamer gaan, naar vriendje etc.)*
- *Veilig Thuis is de centrale instantie voor het vragen van advies over of het melden van kindermishandeling. Elke provincie en grootstedelijke regio heeft haar eigen Advies- en Meldpunt Kindermishandeling. telefoonnummer: 0800 2000 0900*
- *Het vertrekpunt van uw inzet blijft de zorg die u, met de ouders, voor het kind hebt.*

Fase 2: de leerkracht bespreekt zijn onderbouwde vermoeden in een overleggroep

- De leerkracht neemt het initiatief en roept de volgende personen bijeen (leden overleggroep):
 - benoemde contactperso(n)en(en);
 - IB-er van de bouw en/of Hoofd Onderwijs en Zorg;
 - de leerkracht van het voorgaande schooljaar;Het Hoofd Onderwijs en Zorg en de desbetreffende IB-er bespreekt de informatie met het maatschappelijk werk en sociaal verpleegkundige (ondersteuningsteam)
 - het maatschappelijk werk of sociaal verpleegkundige kunnen informatie opzoeken in hun systeem. (bijvoorbeeld of er al eerdere meldingen of hulp is geweest)Indien noodzakelijk wordt een JGZ-medewerker geconsulteerd. De IB-er of het Hoofd Onderwijs en Zorg neemt daartoe het initiatief.
- De IB-er van de bouw is verantwoordelijk voor de **coördinatie** en de **voortgang**
- U kunt gebruik maken van de gestelde vragen op het observatieformulier (zie bijlage 1).
- Indien nodig overlegt u of iemand anders uit de overleggroep met Veilig Thuis. Dit kan anoniem. U kunt tijdens dit gesprek tips vragen voor vervolgstappen.
- Het ondersteuningsteam bekijkt welke gegevens over dit kind beschikbaar zijn; dit wordt ook vastgelegd. Maak hierbij onderscheid tussen objectieve en subjectieve gegevens. Wees zorgvuldig met informatie van derden.
- De coördinator let ook op de **tijd** en stelt een **tijdslimiet** voor deze fase.

Aan het eind van deze fase besluit u:

- Als het ondersteuningsteam **geen bevestiging** van het vermoeden heeft, maar het gedrag heeft bijvoorbeeld een andere oorzaak, dan:
 - blijft u alert;
 - blijft u bouwen aan de vertrouwensrelatie met het kind;
 - noteert u in uw agenda dat er na een bepaalde periode nog een overleg plaatsvindt over het gedrag of lichamelijke gesteldheid van het kind.of
- Indien u twijfelt of er bestaat een **redelijk vermoeden** van huiselijk geweld/ kindermishandeling, dan maakt de overleggroep een **plan van aanpak** (zie voor mogelijke stappen fase 3). **Bij Acute en structurele onveiligheid is de school verplicht om een melding te doen bij Veilig Thuis.**

Aanbevelingen fase 2: de leerkracht bespreekt zijn onderbouwde vermoeden met de IB-er van de bouw en het ondersteuningsteam

- *De overleggroep draagt samen de verantwoordelijkheid. Het is dan ook heel belangrijk steeds te overleggen voordat er iets wordt ondernomen.*
- *Privacy:
Wanneer persoonlijke aantekeningen zijn gemaakt, is het belangrijk deze goed op te bergen. De IB-er en het Hoofd Onderwijs en Zorg bewaren de informatie.*
- *De taak van de school met betrekking tot huiselijk geweld/ kindermishandeling is het signaleren en het aankaarten ervan bij de ouders en bij de verantwoordelijke instanties. De school is **niet** verantwoordelijk voor de verandering van de situatie of voor de hulpverlening.*
- *Met de overweging om het team te informeren moet zeer zorgvuldig en delicaat omgegaan worden.*

Fase 3: de uitvoering van het plan van aanpak

In fase 2 is besloten tot een **plan van aanpak**. Mogelijke stappen zijn:

- a** een advies- of consultvraag aan het maatschappelijk werk
- b** een advies- of consultvraag bij het Veilig Thuis;
- c** een gesprek met de ouders;
- d** consultvraag aan de jeugdarts of deze roept het kind op voor onderzoek;
- e** huisbezoek door pedagogisch medewerker, de verpleegkundige of het maatschappelijk werk.
- f** resultaten van a t/m e bespreken in de overleggroep en ondersteuningsteam.

Ad a en b Een consultatie bij Veilig thuis

- iemand van het ondersteuningsteam spreekt met het maatschappelijk werk of Veilig Thuis. (De Jeugdgezondheidszorg heeft een structureel overleg met Veilig Thuis); deze geeft advies over de verdere stappen die genomen kunnen worden;
- de resultaten van het gesprek met Veilig Thuis worden doorgesproken in het ondersteuningsteam. Naar aanleiding hiervan wordt het plan van aanpak eventueel bijgesteld.

Ad c Een gesprek met de ouders

- overleg binnen het ondersteuningsteam welke persoon/personen het gesprek gaan voeren. Een persoon neemt de rol van gespreksleider aan, de ander noteert en observeert.
- bereid het gesprek goed voor in de ondersteuningsteam (zie aanbevelingen);
- voer het gesprek bij voorkeur nooit alleen;
- overleg na afloop van het gesprek in het ondersteuningsteam over verdere stappen.

Ad d De jeugdarts roept het kind op voor onderzoek

- de jeugdarts kan een kind oproepen voor onderzoek, nadat de school de zorgen heeft besproken met de ouders;
- de jeugdarts onderzoekt de leerling en spreekt met de ouders;
- de resultaten worden in het ondersteuningsteam ingebracht voor zover ze betrekking hebben op het vermoeden van huiselijk geweld/ kindermishandeling, rekening houdend met de privacy van het kind.

Ad e Consultatiegesprek of een huisbezoek

- de jeugdverpleegkundige van de GGD, de pedagogisch medewerker of een schoolmaatschappelijk werker kunnen het gezin thuis bezoeken; Ouders of de school kunnen een consultatiegesprek voeren met de sociaal verpleegkundige, pedagogisch medewerker of maatschappelijk werker.
- in het ondersteuningsteam wordt verslag gedaan van het gesprek of huisbezoek.

Ad f Resultaten bespreken

- analyse van de waarnemingen;
- verzamelen van feitelijke informatie;
- beeld van de verzorgingssituatie van het kind;
- draaglast/ draagkracht van de ouders.

Aanbevelingen fase 3: de uitvoering van het plan van aanpak overleggroep

- *Als het kind met u gesproken heeft, praat dan niet met de ouders zonder het kind daarvan in kennis te stellen. Afhankelijk van de leeftijd kan je met het kind afspreken wat je wel en niet met ouders bespreekt.*
- *Bepaal voor u het gesprek gaat voeren met de ouders, wat het doel van uw gesprek is. Het doel van het gesprek kan bijvoorbeeld zijn om na te gaan of de ouders uw zorgen herkennen. Vaak is uw zorg delen met de ouders de beste ingang: blijf bij welk concreet gedrag u ziet bij het kind, herkennen ouders de signalen van hun kind ook in de thuissituatie? **Bespreek niet uw vermoedens, maar uw zorgen** en geef aan dat u hierbij allebei een verantwoordelijkheid kent. Stel open vragen en zeg dat u op zoek bent naar de oorzaak/ de aanleiding van het voor het kind ongewone gedrag. Spreek af welke vervolgacties worden ondernomen.*
- *Praten met de ouders kan vele gevolgen hebben. Zo kan door een gesprek een deel van de vermoedens onterecht blijken. Ook voelen sommige ouders zich al geholpen als u hun zorg blijkt te delen en u de problemen bespreekbaar hebt gemaakt. Maar uw vermoeden kan ook worden gesterkt. Bied de ouders hulp aan door het inschakelen van de pedagogisch medewerker, sociaal verpleegkundige of maatschappelijk werker. Onderbouwing van uw vermoeden en het delen van uw zorgen in het ondersteuningsteam zijn dan de volgende stappen.*
- *Wanneer u zich afvraagt hoe u het beste een gesprek met de ouders kan voeren is het altijd mogelijk advies te vragen bij Veilig Thuis.*
- *Huisbezoeken bieden goede mogelijkheden om het samenspel tussen ouders en kinderen te observeren.*
- *Zorg ervoor dat ouders met 2 personen uit uw school temaken krijgen gezien de vertrouwensrelatie die tot stand dient te komen. (Meer personen kunnen mogelijk die relatie vertroebelen).*
- *Vanzelfsprekend heeft het betreffende kind behoefte aan steun en hulp. Bekijk wie het kind het beste ondersteuning kan bieden.*
- *Ben u bewust dat ouders het gesprek kunnen zien als bewijs van de loslippigheid van hun kind en van uw bemoeizucht.*

De beoordeling van de resultaten zal tot een **beslissing** moeten leiden:

1. Er is geen sprake van kindermishandeling en huiselijk geweld:

- er vindt geen verdere actie plaats (zie fase 6); sluit het traject af met fase 5 evaluatie,
- eventueel benodigde andere ondersteuning van het kind en / of het gezin vindt plaats binnen de op school afgesproken zorgstructuur.

2. Er bestaat twijfel over (het vermoeden van) kindermishandeling en huiselijk geweld:

er kan nu tot een extra observatie periode besloten worden, het verdient de voorkeur af te spreken wat er geobserveerd gaat worden

3. Er bestaat een geground vermoeden of zekerheid over kindermishandeling en huiselijk geweld:

zie fase 4.

Fase 4: beslissing

- **Hulp aan ouders**

Als ouders het probleem onderkennen en mee willen werken aan verandering van hun situatie, kan het ondersteuningsteam adviezen geven en doorverwijzen naar instanties voor hulpverlening.

Wanneer er spraken is van acute en structurele kindermishandeling wordt er een melding gedaan bij Veilig Thuis ook al hebben de ouders hulp geaccepteerd.

- **Melding bij Veilig Thuis**

Als het vermoeden gegrond is en de zorg over het kind blijft bestaan, dan is de enige mogelijkheid een melding te doen bij Veilig thuis, ook voor registratiedoeleinden en dossiervorming. Dat kan de directeur, de leerkracht, de intern begeleider, het Hoofd Onderwijs en Zorg, de jeugdarts, de maatschappelijk werker, de pedagogisch medewerker, de interne contactpersoon of de jeugdverpleegkundige van de JGZ doen. Bespreek in het ondersteuningsteam wie gaat melden. Ouders worden op de hoogte gesteld van een melding. (anoniem is ook mogelijk)

- **Beroepskrachten hebben een meldingsrecht**

Iedere beroepskracht heeft het recht, ook met beroepsgeheim, om zo nodig zonder toestemming van de ouders een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld te melden.

Voor het meldrecht is de AVG niet van toepassing. De wet meldcode gaat voor de AVG.

- Na de melding ligt de verantwoordelijkheid voor het op gang brengen van hulpverlening mede bij Zorg voor Jeugd (hier wordt een procesleider aangewezen vanuit de zorginstanties) en Veilig Thuis. De melder wordt op de hoogte gesteld van stappen die gezet worden met inachtneming van de privacy van het gezin. Het gaat hier om vrijwillige hulpverlening. Als dat niet lukt, terwijl de situatie ernstig blijft, dan zal Veilig Thuis de Raad voor de Kinderbescherming inschakelen.
- Uitsluitend in een crisissituatie/ levensbedreigende situatie voor het kind kan men direct melden bij de politie en via Veilig Thuis bij de Raad voor de Kinderbescherming. Een melding bij de Raad kan **niet** anoniem.
- **De veiligheidsfunctionaris moet van alle meldingen op de hoogte zijn.**

Aanbevelingen fase 4: beslissing

- *Als ouders zelf hulp willen, dan zullen de ouders over het algemeen van de leerkracht het advies krijgen om contact op te nemen met het maatschappelijk werk.*
- *Voor elke zaak rondom een vermoeden van huiselijk geweld/ kindermishandeling kan advies/ consult worden gevraagd bij Veilig Thuis zonder de naam van het kind en/ of de ouder te noemen.*
- *Wanneer een vermoeden van kindermishandeling gemeld wordt bij Veilig Thuis, moet men rekening houden met de tijd die Veilig Thuis nodig heeft om informatie te verzamelen en mensen te mobiliseren.*
- *Soms moet men bij een zaak wachten op een gunstig moment om in te kunnen grijpen of om iets in beweging te kunnen zetten. Melden bij Veilig Thuis maakt de kans dat dit lukt groter.*
- *Bij de politie is melding mogelijk, wanneer men aangifte wil doen omdat het een strafbaar feit betreft. Dit kan niet anoniem. De politie doet aan opsporing en start een strafrechtelijk onderzoek.*
- ***Beroepskrachten hebben een meldingsplicht!***

Fase 5: evaluatie

- Het ondersteuningsteam evalueert datgene wat er is gebeurd en de procedures die zijn gevolgd.
- Zonodig wordt de zaak ook doorgesproken met andere betrokkenen, zoals interne en externe betrokkenen.
- Zonodig worden verbeteringen in afspraken en / of procedures aangebracht.

Besluit welke informatie in het leerling-dossier wordt vastgelegd. Ouders hebben het recht op inzage in het kinddossier.

Aanbevelingen fase 5: evaluatie

- *Leg op schrift vast hoe er gewerkt is (stappen, acties, besluiten).*
- *Het is van belang op van tevoren vastgestelde tijdstippen met direct betrokkenen een tussentijdse evaluatiebijeenkomst te plannen.*

Het bieden van permanente educatie en het regelmatig opfrissen van kennis, kunde en houding is van groot belang en noodzakelijk om goed om te kunnen gaan met signalen van huiselijk geweld/ kindermishandeling.

Fase 6: nazorg

Leerling/ouders:

- Los van de gekozen weg, blijft de leerkracht zeker vier maanden na evaluatie het gedrag van het kind nauwkeurig volgen;
- Blijf het kind steunen;
- Indien er aanleiding toe is, vraagt de leerkracht om de leerling opnieuw te bespreken in het ondersteuningsteam (fase 2);
- Bij blijvende twijfel wordt bij Veilig Thuis gemeld;
- Als gebleken is dat het vermoeden niet gegrond was, kunnen de werkaantekeningen worden vernietigd en kan het dossier met betrekking tot dit kind afgesloten worden.

Betrokken leerkracht/ondersteuningsteam:

- De zorgen rondom een leerling kunnen bij de leerkracht/overleggroep allerlei twijfels en gevoelens losgemaakt hebben. Het is van belang dat er ook nazorg voor hen beschikbaar is. De directie en het Hoofd Onderwijs en Zorg zijn hiervoor verantwoordelijk.

Aanbevelingen fase 6: nazorg

- *Het belang van het bieden van ondersteuning aan het kind moet niet onderschat worden. Veel mensen die in hun jeugd mishandeld of misbruikt zijn, hebben het gered doordat andere volwassenen zich om hen bekommerden.*
- *Sta open voor ondersteuning om uw eigen machteloosheid en teleurstellingen te hanteren wanneer onverhoopt toch blijkt dat de hulpverlening anders verloopt dan u had gedacht.*
- *In het kader van nazorg voor de leerkracht heeft de school de taak om te zorgen voor een veilige werkplek (arbo-wet).*

***Bijlage 1:
Observatieformulier***

Vragen over ‘opvallend gedrag van een leerling’

Leerling(e): _____

jongen/meisje

Groep: _____

1. Sinds wanneer vertoont het kind opvallend gedrag?
2. Is er de laatste tijd iets in het gedrag of in de situatie van het kind veranderd?
3. Het opvallende gedrag bestaat uit (zie ook bijlage 2):
4. Hoe is de verhouding tot de medeleerlingen?
5. Hoe is de uiterlijke verzorging van het kind, zoals kleding en dergelijke?
6. Hoe is de verhouding tot vrouwelijke/mannelijke leerkrachten?
7. Hoe is het contact tussen de school en de ouders?
8. Zijn er bijzonderheden over het gezin te melden? Indien mogelijk ook de bron vermelden.
9. Wat is er bij u bekend over eventuele broertjes en zusjes?
10. Zijn er opvallende veranderingen in de schoolresultaten?
11. Is er sprake van schoolverzuim?

Volgens de Wet op Persoonsregistraties hebben ouders het recht op inzage en correctie in het dossier van hun kind, Daarom dienen gegevens in het dossier zorgvuldig en zo objectief mogelijk te worden beschreven. Persoonlijke werkaantekeningen zijn geen onderdeel van het dossier en niet ter inzage voor ouders. Het is daarom belangrijk zeer zorgvuldig om te gaan met deze werkaantekeningen. Dit observatieformulier (vragen over ‘opvallend gedrag van een leerling’) dienen door de IB-ers bewaart te worden.

Bijlage 2:

Signalenlijst huiselijk geweld/ kindermishandeling (4-12 jaar)

Voorwoord

Als kinderen mishandeld, verwaarloosd en/of misbruikt worden, kunnen ze signalen uitzenden. Het gebruik van een signalenlijst kan zinvol zijn, maar biedt ook een zekere mate van schijnzekerheid. De meeste signalen zijn namelijk stressindicatoren, die aangeven dat er iets met het kind aan de hand is. Dit kan ook iets anders zijn dan kindermishandeling en huiselijk geweld (echtscheiding, overlijden van een familielid, enz.). Hoe meer signalen van deze lijst een kind te zien geeft, hoe groter de kans dat er sprake zou zijn van de kindermishandeling en huiselijk geweld.

Het is niet de bedoeling om aan de hand van een signalenlijst het ‘bewijs’ te leveren van de mishandeling. Het is wel mogelijk om een vermoeden van mishandeling meer te onderbouwen naarmate er meer signalen uit deze lijst geconstateerd worden. Een goed beargumenteerd vermoeden is voldoende om in actie te komen!

1. Lichamelijke signalen

- wit gezicht (slaaptekort)
- hoofdpijn, (onder)buikpijn
- blauwe plekken, schaafplekken, brandwonden, gebroken ledematen
- slechte verzorging wat betreft kleding, hygiëne en voeden
- geslachtziekte
- jeuk of infectie bij vagina anus
- urineweginfecties
- vermageren of dikker worden
- pijn in bovenbenen, samengeknepen bovenbenen
- houterige lichaamsbeweging
- niet zindelijk (urine/ontlasting)
- zwangerschap
- lichamenlijk letsel
- achterblijven in taal-, spraak-, motorische, emotionele en/of cognitieve ontwikkeling
- onvoldoende geneeskundige/ tandheelkundige zorg.

2. Gedragssignalen

- somber, lusteloos, in zichzelf gekeerd
- eetproblemen
- slaapstoornissen
- schrikken bij aanraking
- hyperactief
- agressief
- plotselinge gedragsverandering (stiller, extra druk, stoer, agressief)
- vastklampen of abnormaal afstand houden
- isolement tegenover leeftijdsgenoten
- zelfvernietigend gedrag (bv. haren uittrekken, praten over dood willen, suïcidepoging)
- geheugen en concentratiestoornissen
- achteruitgang van leerprestaties
- overijverig
- zich aanpassen aan ieders verwachtingen, geen eigen initiatief

- extreem zorgzaam en verantwoordelijk gedrag
- verstandelijk reageren, gevoelens niet tonen (ouwelijk gedrag)
- geseksualiseerd (“verleiden”) gedrag, seksueel getint taalgebruik
- opvallend grote kennis over seksualiteit (niet passend bij de leeftijd)
- verhalen of dromen over seksueel misbruik, soms in tekeningen
- geen spontaan bewegingsspel
- moeite met uitkleden voor gymles of niet meedoen met gym
- spijbelen, weglopen van huis
- stelen, brandstichting
- verslaving aan alcohol of drugs

3. Kenmerken ouders/ gezin

- ouder troost kind niet bij huilen
- ouder klaagt overmatig over het kind, toont weinig belangstelling
- ouder heeft irrealistische verwachtingen ten aanzien van het kind
- ouder is zelf mishandeld of heeft psychiatrische- of verslavingsproblemen
- ouder gaat steeds naar andere artsen/ziekenhuizen (“shopping”)
- ouder komt afspraken niet na
- kind opeens van school halen
- aangeven het bijna niet meer aan te kunnen
- ‘Multi-probleem’ gezin
- ouder die er alleen voorstaat
- regelmatig wisselende samenstelling van het gezin
- isolement
- vaak verhuizen
- onveilige behuizing
- sociaal-economische problemen: werkloosheid, slechte behuizing, migratie, etc.
- veel ziekte in het gezin
- geweld wordt gezien als middel om problemen op te lossen
- onhygiënische leefruimte
- ouders staan niet open voor een huisbezoek
- lichamelijke straffen zijn gangbaar
- kind gedraagt zich anders wanneer de ouders niet in de buurt zijn

4. Signalen die specifiek zijn voor kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld

- agressie: kopiëren van gewelddadig gedrag van vader (sommige jongeren, m.n. jongens kopiëren hun vaders gedrag door hun moeder of jongere broertjes/zusjes te slaan), agressie naar medeleerlingen, leeftijdgenoten, agressie naar dieren
- alcohol- of drugsgebruik
- negatief zelfbeeld
- passiviteit en teruggetrokkenheid, verlegenheid
- gebrek aan energie voor schoolactiviteiten
- zichzelf beschuldigen
- suïcidaliteit
- sociaal isolement: proberen thuissituatie geheim te houden en ondertussen aansluiting te vinden met leeftijdsgenoten (zonder ze mee naar huis te nemen)
- gebrek aan sociale vaardigheden
- vaak wordt de verkeerde diagnose ADHD gesteld

Bijlage 3: Sociale kaart

relevante instellingen

- *Veilig Thuis*
- **GGD, afdeling JGZ** 013-4643911 (*Jeugd Gezondheidszorg*)
www.ggdhartvoorbrabant.nl
- **JIP** 013-543 59 77 (*Jongeren Informatie Punt*) www.jip.org
- **JSO** (*expertisecentrum voor jeugd, samenleving en opvoeding*) www.jso.nl
- **Kindertelefoon** 0880-0432 www.kindertelefoon.nl
- **Kinder- en Jongerenrechtswinkel** www.kindrrechtswinkel.nl
- **NIZW, infocentrum kindermishandeling** (*Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn*) www.jeugdinformatie.nl
- **Politie, afdeling Jeugd en Zeden** 013-09008844
- **Raad voor de Kinderbescherming** 013 – 5491549 www.kindrbescherming.nl
- **Online sociale kaart:** jeugdwijzer Brabant: www.jeugdwijzer-brabant.nl
Opvoeden in Brabant: www.opvoedeninbrabant.nl